

Sygn. akt II Ca 1283/14

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2015 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Bednarek -Moraś
Sędziowie:	SSO Violetta Osińska (spr.) SSO Marzenna Ernest
Protokolant:	Sekr. sąd. Ziemowit Augustyniak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 maja 2015 roku w S.

sprawy z wniosku małoletnich F. K. , S. K.

z udziałem (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej z siedzibą we W. , (...) im. (...) w G.

o uchylenie się od skutków nie złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji wniesionej przez uczestnika (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością spółkę komandytową z siedzibą we W.

od postanowienia Sądu Rejonowego Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie

z dnia 20 sierpnia 2014 roku , sygn. akt II Ns 735/14

- 1. zmienia zaskarżone postanowienie w ten sposób, że w punkcie I. oddala wnioski;**
- 2. ustala, iż każdy uczestnik ponosi koszty postępowania apelacyjnego związane ze swym udziałem w sprawie.**

Sygn. akt II Ca 1283/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 sierpnia 2014 r., sygn. akt II Ns 735/14, Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie zatwierdził uchylenie się od skutków nie złożenia w terminie przez F. K. i S. K. oświadczenia o odrzuceniu spadku po prababce K. K. zmarłej w dniu 20 marca 2011 r., ostatnio zamieszkałej w S. (punkt I.) oraz przyjął, że koszty postępowania każda ze stron ponosi we własnym zakresie (punkt II.).

Powyższe orzeczenie Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

K. K. zmarła w dniu 20 marca 2011 roku w G., ostatnio zamieszkiwała w S.. W chwili śmierci była wdową. Spadkobiercy ustawowi odrzucili spadek i tak w dniu 1 sierpnia 2011 roku, córki spadkodawczyni B. K. i K. P. odrzuciły w formie aktu notarialnego spadek po swej matce. Pismem doręczonym w dniu (...) syn B. T. K. został zawiadomiony przez Sąd Rejonowy w Goleniowie o odrzuceniu spadku przez matkę. T. K. był skłócony z matką i jej rodziną. Nie utrzymywał kontaktów z babcią. Próbował wraz z żoną porozmawiać z B. K. i jej siostrą, ale bez skutku. T. K. nie chciał być spadkobiercą K. K. niezależnie od składu spadku. W dniu 5 marca 2012 r. przed notariuszem S. G., T. K. również odrzucił spadek. W akcie notarialnym jako powołanych do dziedziczenia w następnej kolejności zostały wskazane m.in. jego dzieci F. K. ur. (...) i S. K. ur. (...) Rodzice małoletnich w związku ze swoją sytuacją majątkową, uznali iż T. K. zbyt pochopnie odrzucił spadek bowiem możliwe jest, że dzieci coś ze spadku dostaną. Pismem z dnia 25 marca 2013 r. (...) w G. wezwała małoletniego S. K. reprezentowanego przez ojca do natychmiastowej zapłaty długu spadkodawczyni K. K. w kwocie 20.438,08 zł tytułem zwrotu świadczenia wynikającego z udzielonej pożyczki z dnia 3 września 2009 r. nr (...), pod rygorem skierowania sprawy na drogę sądową. W dniu 4 lipca 2013 roku, T. K. wraz z żoną złożyli w Sądzie Rejonowym Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie wniosek o wyrażenie przez Sąd zgody na odrzucenie spadku po K. K. w imieniu ich małoletnich synów. Jako okoliczność uzasadniająca wniosek wskazali długi spadkowe. Postanowieniem z dnia 28 października 2013 r. Sąd zezwolił wnioskodawcom na złożenie w imieniu dzieci oświadczenia o odrzuceniu spadku po K. K.. Orzeczenie uprawomocniło się w dniu 19 listopada 2013 roku. W dniu 23 grudnia 2013 r. (...) im. (...) w G. zbyła wierzytelność wobec K. K. na rzecz (...) sp. z o.o. spółki komandytowej z siedzibą we W.. W ocenie Sądu Rejonowego wniosek jest zasadny. Sąd wskazał, że stan faktyczny w niniejszej sprawie ustalony został w oparciu o treść zeznań przedstawicieli ustawowych małoletnich wnioskodawców oraz w oparciu o zgromadzone dokumenty. Bezsporne w niniejszej sprawie było to, iż na skutek kolejnych oświadczeń o odrzuceniu spadku przez spadkobierców ustawowych K. K., do spadku w dalszej kolejności byli powołani małoletni wnioskodawcy. Sąd pierwszej instancji mając na uwadze art. 1012 k.c., art. 1015 k.c. wskazał, że w niniejszej sprawie przedstawiciel ustawy małoletnich T. K., został poinformowany w dniu 12 września 2011 roku o odrzuceniu spadku po K. K. przez powołaną do dziedziczenia w pierwszej kolejności jego własną matkę, a córkę spadkodawcy - B. K. i jej siostrę. Nadto w dniu 5 marca 2012 roku takie oświadczenie o odrzuceniu spadku złożył sam T. K. wskazując kolejnych spadkobierców, w tym własne dzieci - wnioskodawców niniejszej sprawy. Sąd stwierdził, że skoro przedstawiciel wnioskodawców złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku w dniu 5 marca 2012 roku i z tą datą dowiedział się o powołaniu do spadku w następnej kolejności jego synów, czego dowodem jest treść aktu notarialnego, termin do złożenia oświadczenia spadkowego w imieniu dzieci rozpoczął z tym dniem swój bieg. Termin do złożenia w imieniu dzieci oświadczenia o odrzuceniu spadku upłynął z dniem 5 września 2012 roku. Z uwagi na niezłożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletnich F. i S. K., został złożony wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w przepisany terminie ustawowym oświadczenia o odrzuceniu spadku i o przyjęcie oświadczenia spadkowego. Wnioskodawcy wskazali, że nie utrzymywali ze spadkodawczynią żadnych kontaktów, nie znali jej sytuacji finansowej. Oświadczenie o odrzuceniu spadku przez T. K. było wynikiem niechęci do osoby spadkodawczyni, a nie pozytywnej wiedzy o jej długach. O fakcie, że zmarły zobowiązany jest do spłaty zobowiązań wnioskodawcy dowiedzieli się dopiero z chwilą otrzymania wezwania do zapłaty długu spadkodawczyni, co nastąpiło w marcu 2013 r. Sąd Rejonowy mając na uwadze art. 1019 § 2 k.c., art. 84 § 1 i 2 k.c., wskazał że zbyt daleko idący jest pogląd, że przy braku pewności co do stanu spadku, spadkobierca powinien złożyć „odpowiednie” oświadczenie spadkowe. Krytycznie jedynie można ocenić wymaganie od spadkobiercy „profilaktycznego” odrzucenia spadku, a w każdym razie uznanie tego za istotny argument i element oceny podstaw do uchylenia się od skutków jego niezłożenia. Wystarczające dla skuteczności takiego oświadczenia jest stwierdzenie, że niezłożenie oświadczenia w terminie nastąpiło pod wpływem błędu prawnie doniosłego (istotnego, co do treści czynności), z tym zastrzeżeniem, że błędem takim nie jest nieznanostwo stanu spadku, będąca następstwem niedołożenia przez spadkobiercę należytej staranności w jego ustaleniu. W ocenie Sądu pierwszej instancji okoliczności podane przez przedstawicieli małoletnich wnioskodawców wiążą się w logiczną całość. Konflikt rodzinny, brak kontaktów ze spadkodawczynią oraz jej rodziną stanowił podstawę do odrzucenia spadku przez T. K.. Nie była to wiedza o stanie spadku. Przyczyną złożenia oświadczenia spadkowego takiej treści nie zawsze są wbrew twierdzeniom uczestnika długi spadkowe. Stąd też przedstawiona przez T. K. argumentacja była w ocenie tego Sądu wiarygodna, zważywszy, iż do aktu notarialnego stawał sam, a nie z innymi członkami rodziny. Posiadał wiedzę

o odrzuceniu spadku wyłącznie przez swą matkę i jej siostrę. Przedstawiciele małoletnich wnioskodawców wskazali, iż wiedzieli o powołaniu do spadku w dalszej kolejności swych dzieci, liczyli na uzyskanie dla dzieci korzyści majątkowej. Jedynie brak świadomości o istnieniu wyłącznie długów był przyczyną braku aktywności z ich strony ukierunkowanej na złożenie w imieniu dzieci oświadczenia o odrzuceniu spadku. Pozyskanie zaś wiedzy o rzeczywistym stanie spadku wobec relacji rodzinnych okazało się niemożliwe. W ocenie Sądu pierwszej instancji w okolicznościach niniejszej sprawy poza rozpytaniem rodziny, przedstawiciele małoletnich nie mogli uczynić nic więcej. Zdaniem Sądu, nie można oczekiwać, by spadkobiercy zwracali się z zapytaniem do wszelkich instytucji finansowych tak na wszelki wypadek. Spadkobiercy nie mieli kontaktów ze spadkodawczynią, a tym samym nie mieli wiedzy o jej sytuacji majątkowej, nie mieli wglądu w pozostawione przez nią dokumenty, a na pogrzebie nie były podjęte sprawy spadkowe przez osoby z najbliższego otoczenia spadkodawczyni. Tym samym nie można mówić w tym przypadku o braku staranności ze strony przedstawicieli małoletnich wnioskodawców w zakresie ustalenia przedmiotu spadku. W ocenie Sądu Rejonowego istnieją podstawy do przyjęcia, iż miał miejsce błąd co do przedmiotu spadku, stanowiący podstawę zasadności wniosku. Natomiast roczny termin do uchylenia się od skutków nie złożenia oświadczenia spadkowego rozpoczął swój bieg od daty wykrycia błędu, to jest uzyskania wiedzy o długach, co nastąpiło w marcu 2013 r. Wniosek w niniejszej sprawie został natomiast złożony przed upływem tego terminu. W ocenie Sądu Rejonowego, również przesłanka zachowania rocznego terminu została spełniona a oświadczenie spadkowe zostało złożone w ramach niniejszego postępowania. O kosztach postępowania Sąd ten orzekł w punkcie II. postanowienia na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego postanowienia wniosła uczestniczka postępowania (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą we W., zaskarżając je w całości.

Skarżąca orzeczeniu temu zarzuciła naruszenie przepisów prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, mającą wpływ na treść orzeczenia, polegającą na błędnym przyjęciu, że: zeznania złożone przez uczestników są wiarygodne choć wniosek taki nie wynikałby z prawidłowo ocenionego materiału dowodowego; błędnym przyjęciu, przedstawiciele wnioskodawców dowiedzieli się o długach spadkowych w marcu 2013 r., a złożone przez nich na rozprawie w dniu 9 czerwca 2014 r. oświadczenia o odrzuceniu spadku nie naruszają rocznego terminu przewidzianego w art. 88 § 2 k.c.

Wskazując na powyższy zarzut apelująca wniosła o: zmianę pkt. 1. postanowienia i oddalenie wniosku małoletnich F. K. oraz S. K. o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej K. K.; zasądzenie solidarnie od wnioskodawców na rzecz uczestniczki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję wg norm przepisanych.

Skarżąca podniosła, iż Sąd pierwszej instancji ocenił zeznania wnioskodawców niezgodnie z wymaganiami doświadczenia życiowego i regułami logicznego myślenia. Ocena materiału dowodowego dokonana została w sposób dowolny. Zdaniem skarżącej, za zupełnie niewiarygodne należy uznać twierdzenia wnioskodawców, że nie wiedzieli oni o pozostawionych przez K. K. długach spadkowych. Istotne jest w tej sprawie, że wnioskodawcy nie przedstawili w toku postępowania żadnych dowodów, które świadczyłyby o tym, że podejmowali oni jakiegokolwiek czynności mające na celu ustalenie składu spadku po zmarłej K. K.. Z materiału dowodowego zebranego w sprawie jawi się całkowita bierność w tym zakresie. Wnioskodawcy w piśmie z dnia 3 lutego 2014 r. wręcz przyznali, że „wobec braku kontaktów z rodziną zmarłej K. K., nie udało się szczegółowo ustalić, czy zmarła pozostawiła jakiegokolwiek aktywa, czy też tylko same pasywa”. Sąd Rejonowy nie dostrzegł sprzeczności pomiędzy powyższym stwierdzeniem wnioskodawców, a ich zachowaniem. T. K. zdecydował się ponieść koszty notarialne związane ze złożeniem oświadczenia spadkowego przed notariuszem i odrzucił spadek tylko dlatego, że „był skłócony z matką i jej rodziną”. Ojciec małoletnich nie zwrócił uwagi na fakt, że wszyscy członkowie rodziny i ich dzieci składają oświadczenia o odrzuceniu spadku i doszedł do przekonania, że nie odrzuci spadku w imieniu swoich dzieci, aby one „mogły coś dostać ze spadku po prababce”. Nawet jeśli T. K. nie miał dobrych relacji z rodziną, to wiedza o tym, że spadkobiercy z pierwszej linii odrzucają spadek po zmarłej pozwala na wyciągnięcie oczywistych wniosków, a mianowicie takich, że w spadku nie ma nic atrakcyjnego do odziedziczenia. W ocenie uczestniczki, przyjęty przez ojca wnioskodawców tok rozumowania jest mało wiarygodny i stanowi jedynie linię obrony prezentowaną w niniejszej sprawie celem wykazania działania pod wpływem błędu co do składników masy spadkowej. T. K. był bierny i nie zabezpieczył interesów swoich dzieci. Uczestniczka

podkreśliła, że rodzice wnioskodawców nie wykazali, aby cokolwiek zrobili w celu ustalenia składu masy spadkowej. Nie zostało też wykazane, aby gdziekolwiek kierowali pisma lub zapytania w kwestii ustaleń masy spadkowej. Biorąc pod uwagę powyższe, w ocenie apelującej, na gruncie niniejszej sprawy nie może być mowy o zaistnieniu przesłanek określonych w treści art. 1019 § 2 k.c., prowadzących do skutecznego uchylenia się przez uczestników od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, skoro z okoliczności faktycznych wynika, że przyczyną nie złożenia przez nich w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku nie był błąd istotny co do przedmiotu spadku po K. K. lecz wyłącznie ich bierna postawa w tym zakresie. Apelująca podniosła, iż wnioskodawcy będąc spadkobiercami zmarłej dłużniczki, nie dołożyli należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego, a tym samym brak było podstaw do przyjęcia, że pozostawali oni w błędzie co do przedmiotu spadku po K. K.. Zdaniem skarżącej, Sąd Rejonowy błędnie powiązał opisany brak inicjatywy ze strony wnioskodawców z należyłą starannością w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Skarżąca stwierdziła, że skoro istotna dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy była kwestia, czy wnioskodawcy mogli się dowiedzieć o zadłużeniu K. K. przy zachowaniu należytej staranności, zaś w toku postępowania w żaden sposób nie wykazali oni (przy istnieniu dowodów przeciwnych), aby przy dochowaniu należytej staranności nie mieli i tak możliwości dowiedzenia się o zobowiązaniach spadkodawcy, to nieprawidłowo Sąd Rejonowy przyjął, że w realiach sprawy zaistniały przesłanki wskazane w treści art. 1019 § 2 k.c. konieczne do uchylenia się przez wnioskodawców od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Samo poprzestanie na pozbawionym konkretnych podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego, nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność, która nie stanowi podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia (nie złożenia oświadczenia) woli na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli. Wnioskodawcy winni wykazać zainteresowanie zakresem składu spadku. Ponadto, zdaniem skarżącej, Sąd Rejonowy błędnie uznał, że oświadczenia wnioskodawców z art. 1019 k.c. są skuteczne albowiem jej zdaniem, zostały złożone z uchybieniem art. 88 § 2 k.c. Apelująca podkreśla, że wnioskodawcy już w marcu 2013 r. powzięli wiadomość o długach spadkowych pozostawionych przez K. K.. Biorąc pod uwagę powyższe skarżąca stwierdziła, że skoro oświadczenia o odrzuceniu spadku zostały przyjęte w imieniu wnioskodawców dopiero na rozprawie w dniu 9 czerwca 2014 r. to są one nieskuteczne. Apelująca podkreśliła, że termin z art. 88 k.c. ma charakter zawity, nie stosuje się więc do niego przepisów o terminach przedawnienia, nie podlega on zawieszeniu ani przerwaniu. Istotne jest przy tym, że dla zachowania terminu z art. 88 k.c. ważna jest data złożenia oświadczenia, a nie data samego złożenia wniosku z art. 1019 k.c. Apelująca powołała się przy tym na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., sygn. akt III CZP 77/13.

W odpowiedzi na apelację, wnioskodawcy wnieśli o jej oddalenie jako bezzasadnej oraz o zasądzenie od uczestnika na ich rzecz kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem drugiej instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Mimo, iż nie wszystkie zarzuty sformułowane w apelacji były trafne, to ostatecznie okazała się ona zasadna, skutkiem czego zmieniono zaskarżone postanowienie.

Sąd Okręgowy odmiennie, niż to uczynił Sąd Rejonowy, ustalił iż w rozpoznawanej sprawie nie zaistniały przesłanki przewidziane w treści przepisu art. 1019 § 1 i 2 k.c. oraz art. 84 k.c., od których ustawa uzależnia skuteczność uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia woli o odrzuceniu spadku. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że konstrukcja uchylenia się od skutków prawnych złożonego pod wpływem błędu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, zgodnie z art. 1019 k.c., została rozciągnięta na sytuacje, w których pod wpływem błędu spadkobierca nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, a więc w których spadkobierca uchyla się od skutków biernego zachowania się tj. niezłożenia oświadczenia. W myśl art. 1015 § 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Zgodnie z art. 1015 § 2 k.c. niezłożenie takiego oświadczenia w tym terminie jest jednoznaczne z prostym przyjęciem spadku, a gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak takiego oświadczenia jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Określone w art. 1019 k.c. przesłanki mają zastosowanie do uchylenia się od skutków

zarówno złożenia, jak i niezłożenia w terminie oświadczeń o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku przez działającego pod wpływem błędu spadkobiercę, stosując odpowiednio art. 84 k.c. W obu tych sytuacjach uchylenie się od skutków prawnych powinno nastąpić przed sądem, spadkobierca powinien oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca, a skuteczność uchylenia się uzależniona jest od zatwierdzenia przez sąd (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, Lex 159101). Stosowanie przepisów o błędzie jako wadzie oświadczenia woli, oznacza, iż błąd ten musi dotyczyć treści czynności prawnej oraz musi być istotny, a więc doniosły prawnie. Za błąd istotny przepis art. 84 § 2 k.c. uznaje taki błąd, który uzasadnia przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał rzecz rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści. Przy ustaleniu prawnej doniosłości błędu należy mieć na uwadze wiedzę o błędzie po stronie osoby składającej oświadczenie woli oraz rozsądną ocenę sprawy. Obydwie te przesłanki muszą wystąpić jednocześnie. Osoba składająca oświadczenie woli musi więc najpierw wykazać, że nie wiedziała o błędzie, następnie zaś dowieść, że żaden rozsądny człowiek, wiedząc o błędzie, nie złożyłby oświadczenia woli o takiej treści.

Sąd Najwyższy w wyżej przytaczanym postanowieniu, a także w postanowieniu z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 172/12, Lex 1299156 uznał, iż błędem takim nie jest nieznanostwo przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. Wobec takich rozważań za błąd istotny spadkobiercy uznać należy brak wiedzy o stanie spadku, mimo podjęcia właściwych i możliwych działań, zmierzających do ustalenia rzeczywistego stanu spadku.

Kontrola instancyjna zaskarżonego orzeczenia skutkowałą uznaniem za zasadny zarzutu apelacyjnego, iż Sąd Rejonowy rozpoznając niniejszą sprawę naruszył przepis art. 233 k.p.c. Zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów wyrażoną w przepisie [art.233 k.p.c.](#) sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego. Wszechstronne rozważenie zebranego materiału oznacza uwzględnienie wszystkich dowodów przeprowadzonych w postępowaniu oraz wszystkich okoliczności towarzyszących przeprowadzaniu poszczególnych środków dowodowych, a mających znaczenie dla ich mocy dowodowej i wiarygodności (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 4 grudnia 2014 r., I ACa 902/14). Ramy swobodnej oceny dowodów muszą być określone wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego myślenia oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny i wszechstronny rozważa materiał dowodowy jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i ważąc ich moc oraz wiarygodność odnosi je do pozostałego materiału dowodowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 685/98). Rozpatrując przedmiotowy zarzut apelacji kontroli poddano ocenę dowodów według reguł wynikających z art. 233 § 1 k.p.c. Ramy tej instytucji określone są wymaganiami prawa procesowego, doświadczenia życiowego, regułami logicznego rozumowania oraz pewnego poziomu świadomości prawnej, według których sąd w sposób bezstronny, racjonalny, wszechstronny rozważa materiał dowodowy, jako całość, dokonuje wyboru określonych środków dowodowych i ważąc ich moc oraz wiarygodność odnosi się do pozostałego materiału dowodowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 września 2014 r., I ACa 392/14, Lex 1544872). Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub, gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych, praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 25 września 2014 r., I ACa 417/14, Lex 1544875).

Sąd Okręgowy przychyliła się do twierdzeń uczestnika, iż Sąd pierwszej instancji dokonał oceny zeznań przedstawicieli wnioskodawców w sposób niezgodny z wymaganiami doświadczenia życiowego i regułami logicznego myślenia, a przede wszystkim dowolny. Sąd zauważyła – czego apelujący w swych rozważaniach nie uwzględnił – iż Sąd pierwszej instancji w swych ustaleniach nie wziął pod uwagę dowodu z zeznań T. K. z dnia 28 października 2013 r. złożonych przed Sądem Rejonowym Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie, w sprawie VIII RNsm 1128/13, z których wynika, iż T. K., nie miał świadomości, iż wnioskodawcy będą stroną w postępowaniu spadkowym po zmarłej K. K., a dopiero w chwili otrzymania wezwania od ówczesnego wierzyciela spadkodawcy, zrozumiał, iż popełnił błąd, co stoi w sprzeczności z ustaleniami Sądu pierwszej instancji. Wskazuje bowiem na błąd co do reguł prawa.

Konstrukcja uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku (art. 1019 § 2 k.c.), odnosi się do sytuacji, w których w istocie spadkobierca uchyła się nie od skutków prawnych swego oświadczenia, lecz od skutków biernego zachowania się. Istotne jest również to, iż zgodnie z treścią art. 88 § 2 k.c., który ma zastosowanie w przypadku uchybienia terminu do złożenia oświadczenia woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, uprawnienie do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone pod wpływem błędu, wygasa po upływie roku od jego wykrycia.

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawcy wystąpili o zatwierdzenie złożonego oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku wskazując, iż uchybienie powyższemu terminowi wynikało z faktu, że pozostawali oni w przekonaniu, że spadkodawczyni K. K. nie pozostawiła żadnych długów. Podstawą uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły odnoszący się do treści czynności prawnej.

Błąd spadkobiercy co do stanu (przedmiotu) spadku, istniejący w chwili składania oświadczenia o jego przyjęciu lub odrzuceniu, odnosi się do treści czynności prawnej. Aby błąd taki mógł zostać uznany za prawnie doniosły musi uzasadniać przypuszczenie, że gdyby składający nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożąby oświadczenia oznaczonej treści. Błędem takim nie jest niezajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (postanowienie SN z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, postanowienie SN z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09). Stwierdzenie, iż spadkobierca nie dołożył należytej staranności powinno być każdorazowo poprzedzone oceną okoliczności konkretnej sprawy i ustaleniem, jakich aktów staranności można było od danego spadkobiercy wymagać. Odnosi się to do sprecyzowanych czynności, które faktycznie i prawnie spadkobierca mógłby podjąć, zmierzając do uzyskania koniecznej wiedzy o spadku. W razie niepodjęcia przez spadkobiercę żadnych czynności, wskazane jest określenie, jakich działań, w okolicznościach danej sprawy, prowadzących do pozyskania tej wiedzy można było od niego wymagać, ponieważ doprowadziłyby do uniknięcia błędu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 172/12).

W świetle powyższego, nie można się zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Rejonowego, iż zachodziły przesłanki do uwzględnienia wniosku w niniejszej sprawie. Zasadnie podniósł apelujący uczestnik wadliwość oceny przez Sąd pierwszej postawy przedstawicieli ustawowych wnioskodawców oraz ustalenie momentu, w którym spadkobiercy uzyskali wiedzę co do przedmiotu spadku. W pierwszej kolejności wskazać należy, że stan faktyczny w niniejszej sprawie Sąd ustalił w oparciu o zeznania przedstawicieli ustawowych małoletnich wnioskodawców oraz zgromadzone dokumenty, w szczególności zawiadomienie z dnia 7 września 2011 r., akt notarialny z dnia 5 marca 2012 r. oraz wezwanie do zapłaty z dnia 25 marca 2013 r. Wbrew ustaleniom Sądu pierwszej instancji, rodzice małoletnich wnioskodawców wiedzę o długach spadkodawczyni posiadali jeszcze przed złożeniem oświadczenia o odrzuceniu spadku przez T. K. w imieniu małoletnich. Ojciec małoletnich wnioskodawców T. K. uzyskał wiedzę, że członkowie jego rodziny, powołani w pierwszej kolejności do spadku po zmarłej, odrzucili spadek. W związku z odrzuceniem spadku przez matkę T. K., to on w następnej kolejności powołany został do dziedziczenia. Oświadczenie o odrzuceniu spadku złożył przed notariuszem w dniu 5 marca 2012 r. W toku niniejszego postępowania przedstawiciel ustawowy małoletnich wnioskodawców chcąc uzyskać skutek w postaci uwzględnienia wniosku przedstawił wersję dla siebie korzystniejszą. W świetle reguł doświadczenia życiowego nie można zatem przyjąć, iż rodzice wnioskodawców nie zdawali sobie sprawy z konsekwencji odrzucenia spadku przez samego T. K. dla jego małoletnich dzieci. Nawet przy założeniu, iż nie zdawali sobie sprawy z konsekwencji odrzucenia spadku przez samego T. K., to postawę ich należy w sytuacji, gdy z całą pewnością świadomi byli istnienia długów spadkowych traktować w kategorii lekkomyślności, która nie może stanowić podstawy uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli w ustawowym terminie. Odmienne zatem należało ocenić zeznania rodziców małoletnich wnioskodawców, jak i przedłożone przez nich dokumenty w postaci wezwania do zapłaty z dnia 25 marca 2013 r. w zakresie dotyczącym powzięcia wiedzy o długach spadkowych. Zdaniem rodziców małoletnich wnioskodawców dopiero z tą datą dowiedzieli się, że zmarła zaciągnęła pożyczkę w (...) im. (...) w G..

Zgodnie z przytoczonym powyżej orzecznictwem akty staranności spadkobierców oceniać należy w odniesieniu do okoliczności konkretnej sprawy. Sąd Okręgowy nie dał wiary twierdzeniom, iż w sytuacji rodzinnej, w jakiej zaleźli się wnioskodawcy uzyskanie wiedzy o istnieniu owego długu okazało się niemożliwe. Deklarowana jedynie przez nich wola uzyskania dla dzieci korzyści majątkowej, jako powód nieodrzczenia spadku w imieniu małoletnich dzieci w sytuacji, gdy w imieniu własnym ojciec wnioskodawców odrzucił spadek już w dniu 5 marca 2012r. nie zasługuje na akceptację Sądu Okręgowego. Nieuzasadnione z punktu widzenia rodziców, troszczących o interesy swoich dzieci, było niezłożenie w ich imieniu stosownego oświadczenia, gdy już w dacie odrzczenia spadku przez T. K., wiedział o długach spadkowych, inni członkowie rodziny odrzucili spadek. Z tego powodu należało przyjąć, że podejmując decyzję o nieodrzczeniu spadku, przedstawiciele ustawowi małoletnich wnioskodawców mieli wiedzę o tym, że spadek obciążony jest długiem. Zgodnie wskazywali oni bowiem na rozprawie w dniu 5 maja 2014 r., że wiedzieli, że w związku z odrzczeniem spadku przez T. K., w następnej kolejności do spadku powołane będą ich małoletnie dzieci. Z tych względów zasadne jest założenie uczestnika postępowania, że wiedzę o tym, że majątek spadkowy obciążony jest zadłużeniem wnioskodawcy uzyskali już z chwilą odrzczenia spadku przez T. K.. W związku z powyższym, niezgodne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, a przede wszystkim z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie jest ustalenie, że wiedzę o tym, że majątek jest obciążony zadłużeniem wnioskodawcy uzyskali dopiero w marcu 2013 r.

Również odnosząc się do zarzutu niedołożenia należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego odwołać należy się do orzecznictwa. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego stwierdzenie, iż spadkobierca nie dołożył należytej staranności powinno być każdorazowo poprzedzone oceną okoliczności konkretnej sprawy i ustaleniem, jakich aktów staranności można było od danego spadkobiercy wymagać. W niniejszej sprawie staranność tę należy oceniać w kontekście relacji rodzinnych pomiędzy wnioskodawcami a zmarłą K. K. oraz rodzaju zaciągniętego zobowiązania. Po pierwsze wskazać należy, że silny konflikt rodzinny był jedynie deklarowany przez rodziców wnioskodawców i poza ich twierdzeniami, nie został poparty innymi dowodami w sprawie. Ponadto nie powołali żadnych dowodów na okoliczność aktów staranności poza ich twierdzeniami o rozpytywanie rodziny na okoliczność stanu majątku spadkowego oraz zwrócenia się do jednego z banków. Z ich zeznań wynika, że zwracali się z zapytaniami do matki T. K. i jej siostry, o których wiedzieli, że odrzuciły spadek oraz do rodziny zamieszkującej w S. razem ze zmarłą spadkodawczynią. Zdaniem Sądu Okręgowego wnioskodawcy nie dochowali w tym względzie należytej staranności., tym bardziej gdy uwzględnia się iż spadek odrzucili kolejno wszyscy wymienieni. Oceny tej nie mogło przy tym zmienić uwzględnienie relacji oraz stopnie pokrewieństwa pomiędzy wnioskodawcami oraz zmarłą spadkodawczynią oraz fakt, że zamieszkiwali w różnych miejscowościach. Małoletni wnioskodawcy byli bowiem prawnukami zmarłej, a ich ojciec jej wnukiem. Przedstawiciele ustawowi małoletnich dzieci nie wykazali innymi dowodami, poza ich przesłuchaniem twierdzeń, iż rodzina nie utrzymywała ze sobą żadnych kontaktów i nie mieli w związku z tym wiedzy o sytuacji osobistej ani finansowej K. K.. Zasadnie zatem uczestnik zarzucił w apelacji wnioskodawcom, że nie wykazali aby gdziekolwiek kierowali pisma lub zapytania w kwestii ustalenia masy spadkowej. Zdaniem Sądu podjęcie przez nich starań dla uzyskania wiedzy o stanie spadku mogłoby zapobiec błędowi co do przedmiotu spadku, w tym w zakresie istnienia tego konkretnego długu spadkowego. Sąd Okręgowy stwierdza jednak, iż nie można wymagać od wnioskodawców aby zwrócili się do wszystkich podmiotów rynkowych udzielających kredytów i pożyczek. Okoliczność odrzczenia spadku przez wszystkich członków rodziny w niniejszej sprawie nie pozwala na stwierdzenie, że deklarowana nieznajomość spadku była niejako niezawiniona przez rodziców wnioskodawców. Rozważając ponadto należyta staranność w niniejszej sprawie Sąd dostrzegł wpływ czasu pomiędzy kolejnymi czynnościami, podejmowanymi przez przedstawicieli ustawowych małoletnich wnioskodawców w celu odrzczenia w ich imieniu spadku. Pomiedzy złożeniem oświadczenia o odrzczeniu spadku przez T. K. w dniu 5 marca 2012r. a złożeniem w dniu 4 lipca 2013r. do Sądu Rejonowego wniosku o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka, istotnie upłynął okres jednego roku wynikający z art. 88 § 2 k.c. Zasadnie zatem uczestnik postępowania zarzucił ponadto, iż nie został przez wnioskodawców zachowany roczny termin. Przedstawiciele ustawowi małoletnich wnioskodawców oświadczenie o uchyleniu się od skutków błędu złożyli przed sądem na rozprawie w dniu 9 czerwca 2014 r., wniosek zaś w niniejszej sprawie złożony został w dniu 6 lutego 2014r.

Zgodnie z art. 1015 § 1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkodawca dowiedział się o tytule swojego powołania. Dla swojej skuteczności oświadczenie powyższe składa się przez sądem lub przed notariuszem w formie ustnej, bądź na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym (art. 1018 § 3 k.c.). W przypadku gdy oświadczenie zostało złożone pod wpływem błędu bądź groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli, z tym że uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca (art. 1019 § 1 k.c.). W taki sam sposób spadkobierca, który pod wpływem błędu bądź groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu, co wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 § 2 i 3 k.c.). Ponieważ do uchylenia się od skutków prawnych oświadczeń spadkowych (w tym niezłożenia takiego oświadczenia) stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli (art. 1019 § 1 k.c.), to zgodnie z art. 88 § 2 k.c. uprawnienie owo wygasa w przypadku błędu z upływem roku od jego wykrycia. Wszczęcie postępowania o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku inicjuje złożenie wniosku (art. 506 k.p.c.). Celem tego postępowania jest więc uchylenie się przez wnioskodawcę od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, do czego niezbędne jest złożenie przez wnioskodawcę przed sądem oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych uchybienia terminu do złożenia oświadczenia woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wraz z oświadczeniem, czy i ewentualnie jak spadek przyjmuje, a także zatwierdzenie przez sąd uchylenia się przez wnioskodawcę od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku. Treść wniosku powinna wyrażać zamiar osiągnięcia tego celu. Wniosek złożony w niniejszej sprawie zawierał dwa oświadczenia: pierwsze o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do odrzucenia spadku i drugie: o odrzuceniu spadku. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych nieodrżucenia spadku, inaczej niż oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku, wymaga do swej skuteczności zatwierdzenia przez sąd. Do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku nie może więc dojść bez udziału sądu. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w postanowieniu z dnia 4 kwietnia 2014r., II CSK 410/13 spadkobierca chcący skorzystać z instytucji przewidzianej w art. 1019 k.c. (a zatem będąc zmuszonym złożyć stosowne oświadczenie tylko i wyłącznie przed sądem) ma wpływ tylko na termin wniesienia wniosku o stwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego, kiedy zaś dojdzie do odebrania tego oświadczenia przez sąd, zależy tylko i wyłącznie od sądu. Z uwagi na to, że na rzeczywistą chwilę odebrania tego oświadczenia mogą mieć wpływ różne czynniki niezależne od stron czy też sądu, związane z czasem przeprowadzenia czynności procesowych, trudno byłoby obciążać uczestników negatywnymi skutkami rozciągnięcia postępowania w czasie w takich rozmiarach, że termin z art. 88 § 2 k.c. zostanie przekroczony. W związku z tym Sąd Najwyższy w przywołanym wyżej orzeczeniu stanął na stanowisku, że chwila odebrania oświadczenia przez sąd nie ma wpływu na zachowanie przedmiotowego terminu, który nie zostanie przekroczony, jeżeli tylko wniosek w tym zakresie zostanie złożony do sądu przed jego upływem, a następnie oświadczenie takie zostanie złożone przez wnioskodawcę wobec sądu bez względu na to czy miało to miejsce na pierwszym wyznaczonym jawnym posiedzeniu, czy którymś z kolejnych posiedzeń. Odnosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, iż w stosunku do wnioskodawców termin na złożenie oświadczenia o uchyleniu się od niezłożenia oświadczenia spadkowego wynikający z art. 88 § 2 k.c. (w zw. z art. 1019 § 1 i 2 k.c.) nie został zachowany. Dla zachowania terminu z art. 88 § 2 k.c. wystarczające jest złożenie wniosku o stwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia wniosku o odrzuceniu spadku w przeciągu roku od dowiedzenia się błędnie, a wnioskodawcy nie dopełnili tego obowiązku składając przedmiotowy wniosek w dniu 6 lutego 2014 r.,

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. uznając podobnie jak Sąd pierwszej instancji, za zasadne zastosowanie w niniejszej sprawie podstawowej reguły ponoszenia kosztów w postępowaniu nieprocesowym.